

УНИВЕРСИТЕТ “ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ” – БУРГАС
ФАКУЛТЕТ ПО ОБЩЕСТВЕНИ НАУКИ
КАТЕДРА “ИСТОРИЯ и ФИЛОСОФИЯ”

УТВЪРЖДАВАМ!

Ректор:

/проф. д-р Магдалена Миткова/

КОНСПЕКТ

за писмен държавен изпит по Философия

за специалност История и философия

ОКС „Бакалавър”, редовно обучение

1. Възникване и развитие на Философията – предмет, методи и функции. Проблемът за Битието в историята на Философията, основни видове битие. Произход и развитие на диалектиката, видове диалектика. Принципи, проблеми, категории и основни закони на диалектиката – същност, особености и развитие.

2. Философските категории движение, пространство и време – същност, основни и специфични свойства. Основни видове на движението. Съвременни схващания за движението, пространството и времето (Ал. Айнщайн, И. Пригожин, Ст.Хокинг).

3. Произход и фактори за възникване на съзнанието. Видове концептуални схващания за съзнанието. Отражение, информация и интелект. Функции на съзнанието. Личностни и социални аспекти и проблеми на съзнанието – специфика, противоречивост и развитие.

4. Въпросът за познанието в историята на философията. Същност и видове проблеми на познавателния процес. Видове познание – свойства, форми и нива. Истина – същност, видове и свойства, теории за истината. Научно познание и научно-технически прогрес – методологически и парадигмални проблеми.

5. Предмет и значение на логиката. Коректни и некоректни разсъждения. Логическо следване, логическа форма и логическо твърдение. Критическо мислене, аргументация и псевдоаргументация, логическа грешка.

6. Традиционна (Аристотелева) логика. Субект, предикат и логически квадрат. Логика на съжденията, основни операции с тях. Силогизми – класификация и решаването им. Логически парадокси, софизми и апории. Проблеми и роля на силогистиката за развитие на мисленето и познанието.

7. Философията на живота. Истина и екзистенциализъм – аксиологически аспекти на познанието, същността и смисъла на живота. Воля за живот и воля за власт (А.Шопенхауер, Фр.Ницше, В.Дилтай). Философия на потреблението и удоволствието в постмодерното общество.

8. Концепции за произхода на човека. Проблеми в развитието на антропогенезата и социогенезата. Социосфера и ноосфера. Хосе Ортега-и-Гасет за ролята на масите и личността. Личността и нейната противоречива идентичност, социално-икономическа адаптация и развитие.

9. Философската антропология за бъдещето на човека, обществото и цивилизацията. Футуристични идеи и концепции за развитието на човечеството. Основни тенденции и проблеми на еволюцията на човека и цивилизацията.

10. Възникване, същност и структура на обществото (Ст.Михайлов, А.Тофлър). Концепции за периодизация на човешкото общество и социум. Географски детерминизъм, геополитика и глобализъм. Философски и методологически проблеми на социалните и хуманитарните науки.

11. Материалното производство – основа на обществото: същност, структура и развитие. Теории за движещите сили на социално-икономическия процес, социална революция. Демографски проблем. Закон на Малтус и неомалтусиански идеи за демографията.

12. Теории за информационното общество (Д.Бел,М.Кастелс,А.Тофлър). Предпоставки за възникването и характеристика на информационното общество. Философски анализ на социално-икономическите проблеми и тенденции на развитие на информационното общество. Проблеми на цифровото информационно общество.

13. Питагор и питагорейство (питагорейски съюз, възгледите на Питагор). Елеатската философия – Парменид. Софистите. Сократ. Платон (светогледни предпоставки, диалектиката, дименсионалният модел, идеите, познанието като припомняне). Аристотел (разбиране за наука, категориите, учение за битието, ентелехия, форма, учение за причините).

14. Аврелий Августин (влияние на платонизма, вяра и знание, доказателство за съществуване на Бога, злото, двата града); Тома от Аквино (схоластиката и интелектуалния стил на Тома, трансценденталиите, учение за свободната воля). Дионисиевата йерархия. Апофатика и катафатика. Християнската философия на Максим Исповедник (петте разделения, учение за логоса, учение за волята).

15. Философия на Ренесансовия хуманизъм – основни черти и специфика (Е. Ротердамски). Начала на емпиризма (Фр. Бейкън, Т.Хобс и рационализмът на Р.Декарт - методът, субстанциите, и Бог. Метафизиката на Б. Спиноза (геометричният метод, субстанцията и идеите) и монадологията на Г.Лайбниц (субстанции,монади, необходимост).Развитието на емпиризма при Дж.Лок, Дж.Бъркли и Д.Хюм – солипсизмът и проблемът за материалната субстанция, възприятието и Бог

16. Трансценденталната философия на И.Кант – категориалният императив и същността на аналитичните и синтетичните съждения. Ролята на трансценденталното мислене, познание, етика и хуманизъм.

17. Философската критика на К.Маркс и младохегелианците – проблемът за човека, отчуждения труд и обществото. Класическият прагматизъм (Ч. Пуърс и У. Джеймс) и основните принципи за истината и идеите. Метафизика на волята (А.Шопенхауер) - учение за волята на живот и закона за достатъчното основание.

18. Проблемът за персоналната идентичност през ХХ в. Производство на идентичност чрез тоталитарните идеологии. Човешката уникалност във философската антропология (Е.Хусерл, М.Хайдегер). Персоналната идентичност и абсурдът (А. Камю). Екзистенциализмът като хуманизъм (Ж.Сартр).

19. Социална култура, хуманитаристика и цивилизация. Философско-социални проблеми на мултикултурата и мултикултурализма. Социални проблеми на личността в променящия се свят – фактори за социализация и форми за социална интеграция, адаптация и перспективи на растеж и развитие.

20. Култура и цивилизация – същност и историческо развитие на понятията. Технологическа трактовка на културата. Субкултура, масова култура, култура на личността – преходни и универсални ценности. Проблемът за идентичността и постмодерното в мисленето и общуването.

21. Социално-психологически произход на религиите и видове религии. Структура на религията. Основни философски идеи (онтологически, гносеологически, социални) в ученията на световните религии. Философски аспекти в развитието на ученията и функциите на религиите.

22. Философска проблематика на Християнството – догми, култ и ритуали. Православието и духовната култура – синтез на отношения, символика и знание. Специфика на католицизма и протестантството. Съвременни въпроси и перспектива на образованието и религиите.

23. Същност и специфика на педагогическия труд, професионалната и педагогическата етика. Предназначение и специфика на педагогическите категории за развитие на нравствените отношения, дисциплината и видовете техники за справяне при конфронтация или лошо поведение на учениците. Справедливостта – ценностен принцип в моделите на нравственото поведение.

24. Предмет и задачи на етиката. Структура и функции на морала, нравствено съзнание, нравствени отношения и нравствено поведение. Основни категории на морала: същност на добро и зло, чест, съвест, достойнство и авторитет. Същност, видове и специфика на нравствените отношения в развитието на морала и образованието, морала и културата.

25. История и същност на изкуството за убеждаване. Реториката като наука: предмет, задачи, категории и ораторски стил. Логически аспекти на диалогичните форми – беседа, дискусия и диспут. Невербално пространствено поведение. Култура на диалога и логико-познавателни аспекти на спора.

26. Реториката, съвременни нововъведения в комуникациите и моделите на поведение на субекта и организацията – особености и предизвикателства на красноречието и презентирането. Проблеми и перспективи за повишаване на качеството убедителност при представяне на информация и знания.

27. Художествената реалност като естетическа система от образи. Същност на творческия процес и психологически механизми на художественото творчество. Изследователско-творческата концепция – ценност, цялостност и изоморфност на художествената реалност. Проблеми на истинност и дистанцията в изкуството.

28. Основни проблеми на философията на изкуството в класическата античност – поетиката на Аристотел и философията на изкуството на Платон. Ценното във философията на изкуството (Г.Хегел, И.Кант, Фр.Ницше, М.Хайдегер). Философия на художествения модернизъм и постмодернизъм – евристичен потенциал, онтологически, методологически и гносеологически разграничения.

ЛИТЕРАТУРА

I. Задължителна

1. Аристотел. За поетическото изкуство. Изд. Народна култура, С., 1998.
2. Аристотел. Органон, част I и II. Изд. З Стоянов, С., 2010.
3. Аристотел Никомахова етика. С., 2006.
4. Аристотел Реторика. Софи-Р, С., 1993.
5. Атанасов, Н. Философия Ч1. Унив. "Проф. д-р А.Златаров", Бургас, 2014.
6. Атанасов, Н. и В. Бинева, М. Каприева, М. Тодорова Икономическа несигурност и отражението ѝ върху самоопределянето и националната идентичност. Изд. Унив., Проф. д-р Асен Златаров", Бургас, 2014.
7. Атанасов, Н. и В. Бинева, М. Каприева, М. Тодорова Демокрация, либерализъм и социално-икономически проблеми на развитието. Изд. „Унив. „Проф. д-р Асен Златаров”, Бургас, 2017.
8. Бузов, В. Кратки бележки по философия. ВТУ, В.Т., 2007.
9. Бояджиев, Ц. Европейското средновековие. УИ „Св. К. Охридски”, 1994.
10. Вебер, М. Протестанската етика. С., 1998.
11. Гасет, Х. О. Бунтът на масите. Изд. Св. Климент Охридски, С., 1993.
12. Георгиев, Г. Педагогическа етика. Уч. посочие. Фабер, В.Т., 2017.
13. Герджиков, С. Граници на науката. Екстрем, СУ, 2012.
14. Динев, В. Философска антропология: Човекът между Изтока и Запада. IV част, изд. Пирамида-91, С., 2007.
15. Динев, В. Въведение в практическата философска антропология: знания, умения, полза. изд. Пирамида-91, С., 2009.
16. Дончева, А. Аз-ът и Другият в западноевропейската култура на ХХ в. Изток-Запад, С., 2014.
17. Европейска философия XVII - XVIII в. Антология том 1, С., 1994.
18. Европейска философия XVII - XIX в. Антология том 2, С., 1988.
19. Каприев, Г. Византийски етюди, Изток-Запад, С. 2014.
20. Колев, И. Философия на изкуството. Тематична антология. Изд. ЛИК, С., 2004.
21. Колев, И. и Пожарлиев, Р. Философия: систематична антология. С., 1996.
22. Култура и геополитика – исторически и философски интерпретации. Трудове на катедра „История и философия”, Унив., Проф. д-р А. Златаров”, Бургас, 2015.
23. Нешев, К. Етика. С., 1994.
24. Ницше, Ф. Тъй рече Заратустра. Изд. Хр. Ботев, С., 1990.
25. Парашкевова, М. Етика. Бс, 1998.
26. Парашкевова, М. Хуманизъм и съвременност. Бс, 2008.
27. Писарова, Г., Каприева, М. Философия. Учебно помагало – I и II част. Изд. Университет “Проф. д-р А. Златаров”, Бургас, 2004/2006.
28. Платон. Държавата. Изд. Народна култура, С., 1999.
29. Платон. За душата. Изд. Народна култура, С., 2001.
30. Радев, Р. Антична философия (антология). Изд. НИ, С., 1991.
31. Радева, В. Реторика и аргументация. УИ-“Св.-Климент-Охридски”, С., 2006.
32. Рикен, Ф., Основен курс по философия на Античността. Лик, С. 2001
33. Ръсел, Б. История на Западноевропейската философия. ИКХр. Ботев, С., Т. 1-3, 2008.
34. Табаков, М. Енциклопедичен речник по логика и семантика. Изд. Звезди, С., 2013.
35. Тодоров, Д. Човекът в европейската философия: уч. помагало. С., 2004.

36. Тофлър, А. Третата вълна. Изд. П.К. Яворов, С., 1991.
37. Фром, Е. Бягство от свободата. Изд. Хр. Ботев, С., 2008.
38. Хабермас, Ю. Философски дискурс на модерността. Плевен, 1999.
39. Хайнцман, Р. Философия на Средновековието. Лик, С. 2002.
40. Хегел, Г. История на философията. Т.3, С. 1982.
41. Хегел, Г. Естетика. Т.1., Изд. НИ, С., 2004.
42. Хегел, Г. Науката Логика. Т.1 и Т.2, С., 2001.
43. Хегел, Г. Феноменология на духа. Изд. Изток-Запад, С., 2011.
44. Шопенхауер, А. Светът като воля и представа. Изд. "Св.Кл. Охридски", С., 1993.

II. Препоръчителна

1. Антология – Американската философия в края на ХХв. 1995.
2. Аренд, Х. Тоталитаризмът. Панорама, С., 1993.
3. Атанасов, Н. и В. Бинева, М. Каприева Светоглед, икономическо Съзнание и адаптивност на младите хора. Унив., Проф. д-р Асен Златаров", Б-с, 2016.
4. Атанасов, Н. и В. Бинева, М. Каприева, М. Тодорова За стимулирането на креативно мислене у студентите. Унив. „Проф. д-р Асен Златаров", Бургас, 2015.
5. Бояджиев, Ц. Студии върху средновековния хуманизъм. Изд. НК, С., 1988.
6. Бауман, З. Глобализацията. Последиците за човека. Изд. Лик, С., 1999.
7. Бек, Улрих. Световното рисково общество. С., Изд. Обсидиан, 2001.
8. Бердяев, Н. Философия на неравенството. СУ, С., 1997.
9. Бояджиев, Ц. Античната философия като феномен на културата. Любомъдрие, С. 1993.
10. Бояджиев, Ц. Кръговрат на духа. Философски есета и студии от Платон до Фичино, Лик, С. 1998.
11. Бърнстийн, Р. Новата констелация. Модерност /Постмодерност : Етико-политически хоризонти. ИК "Критика и хуманизъм", С., 1996.
12. Григоров, А., Върбанов, И. Философия. Систематична философия. Изд. "Ценов – Свищов", Свищов, 2010.
13. Гълбрайт, Дж. К. Новото индустриално общество. С., 2010.
14. Делчев, К. Въведение в интерогазивната философия. Изд. Изток-Запад, С., 2012.
15. Древнокитайски мислители. Лао Дзъ, Конфуций. Изд. СУ, С., 2011.
16. Епикур. За щастието. Изд. Кибера, С., 1999.
17. Жилсон, Е., Бьонер, Филотеус. Християнската философия, УИ „Св. Климент Охридски", С. 1994.
18. Каприев, Г. Византийска философия, Изток-Запад, С. 2011.
19. Кинг, А., Шнайдер, Б. Първата глобална революция. Доклади на съвета на Римския клуб. Изд. "Св. Г. Победоносец", С., 1992.
20. Капишев, А. и Колчигин, С. Философия на бъдещето. Истинският път на човека. Алма-Ата, 2003.
21. Лаерций, Д. Животът на философите. С., 2002.
22. Леви-Строс, К. Структурална антропология, т.2. Изд. Д. Даскалов, Ст. Загора, 2015.
23. Лиотар, Ж.-Ф. Постмодерната ситуация. Изд. НИ, С., 1996.
24. Макгрейл, Иън Великите мислители на запада. Сб. УИ „Св.К. Охридски", С., 2010.
25. Маркс, К. Капиталът. Т3 – В: Маркс, К., Фр. Енгелс Съч. т. 3, С., 1957.
26. Паси, И. Немска класическа естетика. С., 1991.
27. Платон. За душата. Изд. Народна култура, С., 2001.
28. Платон. Избрани диалози. Изд. Народна култура, С., 1979.
29. Попър, К. Отвореното общество и неговите врагове. С., т.1, 2008.

30. Пригожин, И., Стажер, И. Новата връзка. Изд. НИ, С., 1983.
31. Рифкин, Д. Епохата на достъпа. Изд. Атика, С., 2010.
32. Сартр, Ж. Екзистенциализъм и хуманизъм. Изд. ЛИК, С., 2001.
33. Сб.Теории за истината. Сборник, ред. Л. Сивилов, т. 1-2, Изд. СУ, С., 1992.
34. Тен, И. Философия на изкуството. Изд. З. Стоянов, С., 2002.
35. Тофлър, А. Новата цивилизация. Изд. Обсидиан, С., 1995.
36. Тофлър, А. Шок от бъдещето. Изд. Народна култура, С., 1992.
37. Фройд, З. Въведение в психоанализата. Изд. Хр. Ботев, С., 2009.
38. Фром, Е. Да имаш или да бъдеш. Изд. Хр. Ботев, С., 2013.
39. Фукуяма, Фр. Краят на историята и последния човек. С., 2006.
40. Хънтингтън, С. Сблъсъкът на цивилизациите. Изд. Обсидиан, С., 1999.

Конспектът за писмен държавен изпит по **философия** е обсъден и приет на заседание на катедра „История и философия“, **протокол № 07** от **16.02.2021 г.**

Ръководител катедра:.....
(доц. д-р Гита Йовчева)